УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

IMPLEMENTATION OF INNOVATION METHODS TRAINING IN PREPARATION PRIMARY EDUCATION PROFESSIONALS

УДК 330.332.21
DOI https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-16-1-6

Ваніна Н.М.,
канд. екон. наук, доцент,
ст. науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійно-технічної освіти
Національної академії
педагогічних наук України
Пащенко Т.М.,
кандидат педагогічних наук
старший науковий співробітник
лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійно-технічної освіти
Національної академії
педагогічних наук України

Стаття присвячена впровадженню та реалізації інноваційних методів навчання під час підготовки фахівців передвищої освіти. Метою будь-якої освітньої системи визначено навчання, виховання і розвиток особистості, а їх показником – позитивний результат, який сьогодні в професійній освіті розглядається через якісну підготовку фахівця. Система фахової передвищої освіти не є винятком, а інновації є невід'ємною її частиною. Зокрема, у статті розкривається сутність понять «інновація», «інноваційний потенціал» та «інноваційна діяльність» стосовно освітньої системи нового змісту, нових методів навчання та передбаченого в Україні Закону «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності». Обґрунтування ефективності запровадження інновацій у фахову передвищу освіту дозволить вирішити суперечності між традиційною системою і потребою в якісно новій освіті. Пропонується застосування педагогічних новацій, а також система рекомендацій для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів в освіті та керування ними в системі фахової передвищої освіти для сприяння реалізації основних задач соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, для підготовки людини до активної діяльності в різних сферах економічного, культурного, політичного життя. Аналізуються різні підходи до змісту цих понять та рекомендації, які, можливо, стануть допоміжними засобами для підвищення інноваційного потенціалу вітчизняної освіти під час реалізації програм підготовки майбутніх спеціалістів будівельної, аграрної та машинобудівної галузей. Висвітлюються структурні компоненти, критерії, показники (організаційно-аксіологічний, комунікативний, креативний) та рівні сформованості досліджуваного явища. Визначено вагомий інструмент підвищення якості системи фахової передвищої освіти, яким є інноваційний потенціал, реалізація якого можлива завдяки взаємодії з наукою і бізнесом. Поставлено основні завдання забезпечення системи фахової передвищої освіти інформаційними та комунікаційними технологіями, сформовано механізм реалізації інноваційного потенціалу навчальних закладів фахової передвищої освіти, запропоновано схему реалізації інновацій в освітньому процесі за допомогою впровадження нових освітніх послуг.

Ключові слова: *інноваційний потенціал, інноваційні методи, інноваційна діяльність, інноваційні процедури, педагогічна інновація, фахова передвища освіта, професійна освіта, інформаційні технології, комунікаційні технології.*

The article is devoted to the introduction and implementation of innovative teaching methods in the preparation of specialists in higher education. The purpose of any educational system is to determine the processes of education, upbringing and development of the individual, and their indicators – a positive result, which today is considered in professional education through qualitative specialist training. The system of professional higher education is no exception, and innovation is an integral part of it. In particular, the article reveals the essence of the concepts of "innovation", "innovation potential" and "innovation activity" in relation to the educational system of new content, new teaching methods and the legislation in Ukraine "On Priority Areas of Innovation". Substantiation of efficiency of introduction of innovations in professional higher education will allow resolving the contradictions between the traditional system and the needs for qualitatively new education. The use of pedagogical innovations, as well as a system of recommendations for theorists and practitioners on the knowledge of innovative educational processes in education and management in the system of professional tertiary education is offered to facilitate the realization of the basic tasks of socio-economic and cultural development of society, preparation of a person for active activity in various spheres of economic, cultural, political life. Different approaches to the content of these concepts and recommendations are analyzed, which may be an auxiliary tool for achieving the improvement of innovative potential of national education in the implementation of training programs for future specialists in the construction, agrarian and mechanical engineering sectors. Structural components, criteria, indicators (organizational-axiological, communicative, and creative) and levels of formation of the studied phenomenon are highlighted. A significant tool for improving the quality of the system of professional tertiary education, which acts as an innovative potential, introduction and realization of which as a result of interaction with science and business, defines the main tasks of providing the system of professional tertiary education with information and communication technologies, has formed a mechanism for the implementation of innovative institutional capacity of innovative power education, a scheme for the implementation of innovations in the educational process through the introduction of new educational services.

Key words: *innovative potential, innovative methods, innovative activity, innovative procedures, pedagogical innovation, professional higher education, vocational education, information technologies, communication technologies.*

Постановка проблеми. Вступ України на шлях інноваційного розвитку економіки зумовив модернізацію всіх галузей, в тому числі і освітньої сфери. Бізнес-структури, котрі впроваджують в свою діяльність інноваційні розробки, активно використовують досягнення науки, що є рушійною силою для просування інноваційного розвитку та необхідних сутнісних перетворень в системі професійної освіти.

Постановка завдання. Стаття присвячена впровадженню та реалізації інноваційних методів навчання під час підготовки фахівців передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Мета будь-якої освітньої системи – навчання, виховання і розвиток особистості, а її показником є позитивний результат, який сьогодні в професійній освіті розглядається через якісну підготовку фахівця. Система фахової передвищої освіти не є винятком, а інновації є невід'ємною її частиною.

Інноваційна діяльність у сфері фахової передвищої освіти – це діяльність закладу фахової передвищої освіти, спрямована на створення або вдосконалення конкурентоздатних технологій, у тому числі й інформаційних, продукції або послуг; трансформація наукових досліджень і розробок у практичну діяльність, новий підхід до надання освітніх послуг, їх адаптація до потреб ринку праці та суспільства; застосування рішень організаційно-технічного, виробничого, адміністративного або іншого характеру, що істотно поліпшують якість виробництва та/або якість соціальної сфери [1].

Поняття «інноваційна діяльність» стосовно освітньої системи – це розробка нового змісту і нових методів навчання. Інноваційна діяльність в Україні передбачена Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Державною програмою прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку. Інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребою в якісно новій освіті [3].

Інновацію в освіті розглядають як реалізоване нововведення у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (як методики, технології), у змісті і формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання та виховання і в підходах до соціальних послуг в освіті. Це суттєво підвищує якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу [2].

Тому педагогічна інноватика відповідно до особливостей інноваційних процесів в освіті повинна охоплювати такі теоретичні блоки понять і принципів: створення нового в системі освіти та педагогічної науки, сприйняття нового соціально-педагогічним співтовариством, застосування педагогічних новацій, система рекомендацій для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів в освіті та керування ними.

Активні методи навчання спонукають студентів до практичної і розумової діяльності, без яких немає руху вперед в оволодінні сучасними знаннями. Система фахової передвищої освіти повинна сьогодні сприяти реалізації основних задач соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, готувати людину до активної діяльності в різних сферах економічного, культурного, політичного життя.

Інноваційні підходи потребують постійної діагностики досягнень та пошуку ефективних методів і форм діяльності майбутнього фахівця. Для досягнення високого професійного рівня і якості випускників коледжів і технікумів інновації мають активно впроваджуватися на різних етапах підготовки фахівців, зокрема і в змісті освіти, технологіях, організації та системі управління.

Сьогодні в системі української освіти в рамках розробок, впроваджень та реалізації інноваційних процедур існує низка проблем, які пов'язані з певними умовами системи професійної освіти та які своєчасно необхідно вирішувати для підвищення якості освітніх послуг і якості навчання в цілому.

Так, для вирішення зазначених проблем нами пропонуються деякі рекомендації, які, можливо, стануть допоміжним засобом для підвищення інноваційного потенціалу вітчизняної освіти під час реалізації програм підготовки майбутніх спеціалістів будівельної, аграрної та машинобудівної галузей.

Одним з інструментів підвищення якості системи фахової передвищої освіти є інноваційний потенціал, реалізація якого можлива завдяки взаємодії з наукою і бізнесом (як з потенційними роботодавцями). Це дозволить підвищити активність в рамках інноваційних розробок основних компонентів національного інноваційного середовища, які зі свого боку забезпечать конкурентоспроможність вітчизняної економіки на світовій арені.

Аналіз різних підходів до змісту поняття «інноваційний потенціал» дозволив дійти висновку, що інноваційний потенціал розглядається так:

а) як характеристика сукупності ресурсів, здібностей і можливостей;

б) як система, елементами якої є ресурси, здатності і можливості, засновані на такій системній властивості, як трансформація системи в новий якісний стан (рисунок 1).

Як було зазначено вище, в умовах реформування вітчизняної системи професійної освіти все більшого значення набувають різні інноваційні процеси.

Інноваційна діяльність в широкому сенсі включає низку взаємозв'язаних видів робіт, комплекс яких гарантує виникнення дійсних інновацій. Прикладом є такі аспекти:

– науково-дослідницька діяльність (результатом є реалізація дійсних інновацій, тобто розробка нововведень, різних винаходів тощо);

– проєктна діяльність (розробка на базі наукових знань інноваційних проєктів);

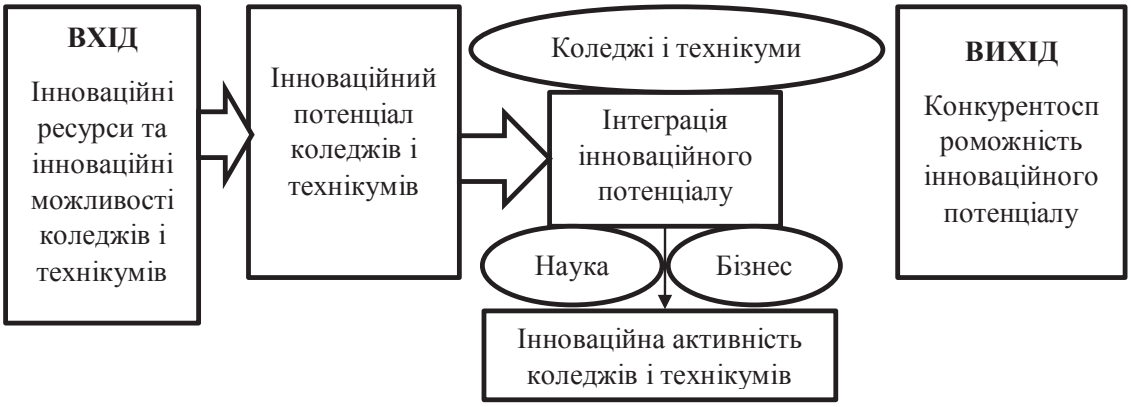

Рис. 1. Механізм реалізації інноваційного потенціалу навчальних закладів фахової передвищої освіти

– освітня діяльність (напрям розвитку професійних навичок і досвіду з метою реалізації інноваційних проєктів).

Отже, можна дійти висновку, що інноваційна освіта на сучасному етапі – це утворення, здатне до саморозвитку, що призводить до вдосконалення всієї системи освіти, що розвинута та розвивається.

За таких обставин до інноваційних методів організації навчання в системі фахової передвищої освіти можна віднести такі:

– метод проєктів. Цей метод дозволить студентам розвивати і зміцнювати свої теоретичні знання під час практичних розробок, напрацьовувати досвід;

– метод співпраці і кооперування. Цей метод дозволяє напрацьовувати і зміцнювати дослідний, пошуковий спосіб розвитку, застосовувати мозкову атаку, проводити збір і обробку даних, аналіз джерел, експеримент тощо, дозволяє підвищувати рівень теоретичних і практичних знань дослідним шляхом, що сприяє накопиченню досвіду.

Для підвищення ефективності навчання і зацікавленості студентів в отриманні професійних знань в системі фахової передвищої освіти нами пропонується введення таких компонентів протягом усього періоду навчання. З першого курсу студентам пропонується вести щоденник досягнень, так зване портфоліо досягнень. Цей спосіб дозволяє аналізувати діяльність студента протягом всього періоду навчання.

Звісно, базовим є традиційне навчання, однак застосовуються комп'ютерні технології (тестування, різні тренажери тощо), що дозволяють моделювати різні практичні аспекти професійної діяльності. Природно, що наприкінці навчання відбувається комплексна демонстрація студентом отриманих умінь і навичок на робочому місці.

Також необхідно відзначити такий інноваційний метод навчання, як метод Case-study. Метод Case-study може бути названий методом аналізу і вирішення конкретних ситуацій. Суть методу дуже проста: учням пропонується опис конкретної ситуації, яку вони повинні осмислити. Такий опис відображає певну теоретичну і практичну проблему й акумулює певний комплекс отриманих студентами знань під час навчання [4].

Відзначимо, що сама проблема не має однозначних рішень, це змушує студентів шукати більш витончені шляхи вирішення завдання, застосовуючи всі свої набуті знання і вміння. Тому під час вирішення Case-study кілька правильних варіантів виходу з проблемної ситуації можуть позмагатися один з одним.

Відзначимо ще один важливий метод інновації, необхідний для впровадження програми підготовки студентів фахової передвищої освіти. Таким методом є інформатизація навчального закладу. На рисунку 2 відображено основні завдання оснащення освітнього закладу інформаційними технологіями. Цей метод дозволяє не тільки модернізувати інформаційне середовище системи коледжів і технікумів, а й тримати студентів в курсі останніх інформаційних розробок в галузі досліджуваної професії.

Застосування в процесі навчання основних інтерактивних методів навчання сприяє розвитку потенціалу учнів, розширенню їх кругозору як в загальнокультурній, так і в професійній сфері.

Відзначимо етапи, які проходять коледжі і технікуми в рамках переходу до режиму інноваційних реформ:

– усвідомлення важливості, необхідності та обов'язковості інноваційних перетворень;

– формування команди;

– наявність мотивації та готовності викладацького складу до здійснення інноваційної діяльності;

– проблемний аналіз навчального закладу;

– розробка проєктної ідеї вдосконалення навчального закладу, що розуміється як вибір об'єкту модернізації, який повинен обґрунтовуватися відповідно до необхідності конкретного навчального закладу і бути зрозумілим для всіх учасників навчального процесу;

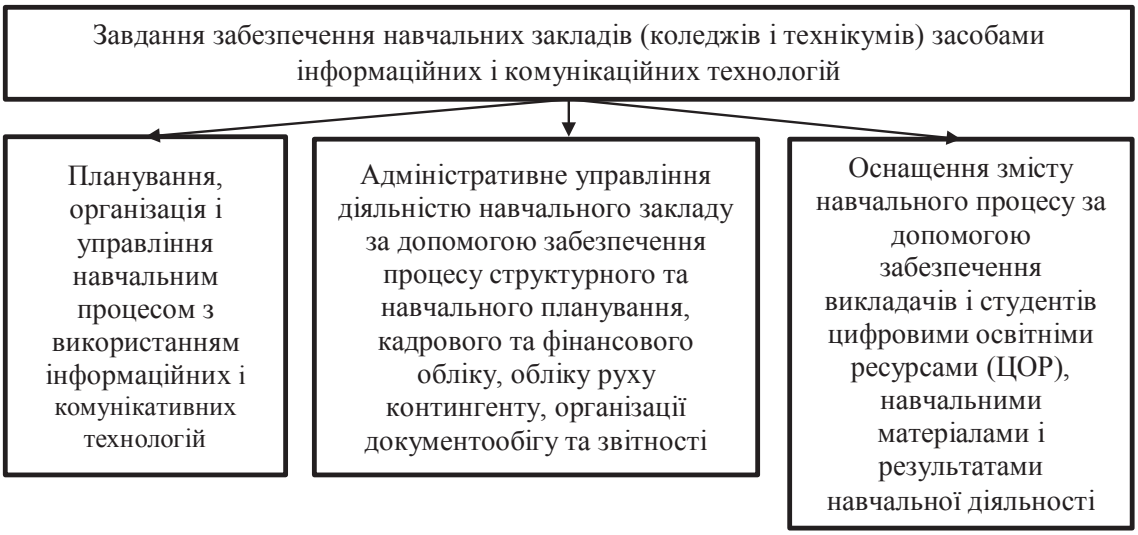

Рис. 2. Основні завдання забезпечення системи фахової передвищої освіти інформаційними та комунікаційними технологіями

– визначення конкретних управлінських процедур стосовно реалізації розробленої ідеї;

– моніторинг перших кроків з реалізації ідеї для управління та корекції (у разі необхідності) наступних координуючих дій.

Відзначимо, що основними методами впровадження та реалізації інноваційних перетворень в навчальному закладі під час підготовки майбутніх фахівців передвищої освіти є такі:

– розробка та реалізація інноваційних освітніх програм;

– вдосконалення педагогічних технологій;

– сукупність методів, прийомів і засобів навчання;

– технологічне і організаційне забезпечення.

Під час проведення досліджень ми систематизували процес впровадження інновацій у фахову передвищу освіту. Цей процес представлений на рисунку 3.

Так, основними показниками оцінювання нововведень в навчальному закладі можна назвати такі:

– суспільна значущість (вплив інновації на розвиток системи освіти в цілому);

Рис. 3. Схема реалізації інновацій в освітньому процесі за допомогою впровадження нових освітніх послуг

− корисність (практична значущість інноваційних процесів);

− реалізація (реалістичність інновації і керованість інноваційних процесів);

− методична розробленість (експеримент, перевірена, обґрунтована практика);

− можливість засвоєння інновацій потенційними учасниками (складність і доступність технології, нововведення).

Також відзначимо, що впровадження інновацій в освітній процес під час реалізації програми підготовки фахівців передвищої освіти досі ще не має системного характеру.

Існує низка факторів, що перешкоджають активізації інноваційних процесів у вітчизняній освіті. Ними є такі:

− відсутність або дуже мала частка кваліфікованих фахівців у галузі розробки навчально-методичного забезпечення системи фахової передвищої освіти, у галузі розробок інновацій для впровадження в освітній процес;

− відсутність єдиної інформаційної бази, а також механізму поширення розробок у галузі освітніх інновацій на всіх рівнях (слабка система підготовки керівників органів освіти, здатних кваліфіковано впроваджувати інноваційні процедури в освітній процес).

Висновки. Отже, застосування інноваційних методів навчання в системі фахової передвищої освіти є сьогодні актуальним і перспективним напрямом, особливо в умовах постійного вдосконалення і розвитку системи української освіти..

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 р. № 2745-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19.

2. Вакуленко В.М. Види інновацій в освіті та їх класифікація. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_4_4.

3. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики* : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.

4. Покушалова Л.В. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения студентов. *Молодой ученый*. 2011. № 5. Т. 2. С. 155-157. URL: https://moluch.ru/archive/28/3073/.